

VEGYESEK.

Az uzsora történetéhez a középkorban. Ismeretes a zsidók helyzete a középkori társadalomban. Vallásos okok miatt megvetették őket s ennek megfelelőleg birtokjogi tekintetben is a legmostohábban bántak el velök. Ezért a zsidók fő foglalkozásává és megélhetési eszközévé a pénzkölcsönzés vált, ami pedig ez időben már csak azért is kényes foglalkozás volt, mert a pénzszűk volta miatt általában igen magas kamatot kellett fizetni.

Minő helyzetek támadtak e miatt egyes vidékeken, — mutatja az alábbi három XV. századi oklevél-kivonat (az azokban szereplő városok levéltárából) egyszersmind a középkori közgazdasági, politikai és jogi felfogás jellemző emlékei.

I. V. László király 1453. február 6-án tanácsosai elhatározásából (ex deliberatione consiliariorum) a következő rendeletet bocsátotta ki.

A nemrég mult zavaros idők alatt Pozsony város polgárai és lakói, mivel hozzá, a királyhoz állandóan hivek maradtak, sok kárt, sérelmet és elnyomást szenvedtek, s ennek következtében nagy adósságokba verték magukat és szűkölködéskébe jutottak. Ezért, egyszersmind a királynak Magyarországra való mostani bevonulása, helyesebben visszatérése emlékére, mivel ez alkalommal e város szolgált első pihenőjeül, a polgárok eme tartozásainak, sérelmeinek megszüntetésére és orvoslására abban a különös kegyben részesíti e várost a király, hogy lakóinak elengedi az egész uzsorát (kamatot), a mely az ország bármely részében lakó zsidóktól általok fölvelt tőke után még járna; oly formán azonban, hogy az illető adósok a kölcsönvett tőkeösszeget, a melylyel a szokásos törvényes kötelezvények szerint tartoznak, Ker. János születése napjáig (junius 24.) teljesen megfizessék. Egyszersmind meghagyja a király az e városban és bárhol egyébütt lakó zsidók biráinak (iudicibus et rectoribus), véneinek (senioribus) s az összes zsidóknak (judcis nostris), hogy e rendelethez tartsák magukat, s elégedjenek meg a kifizetendő tőke-összeggel. E rendelet eredetije pedig maradjon a városnál, a polgárság e jogának igazolására.

II. Mátyás király 1475-ben, ápril 28-án Pozsonyban tartózkodván, rendeletet intéz e város előjáróságához. E rendelet válasz a városnak a király elé terjesztett panaszos kérvényére.

Ámbár jog szerint (a jure) tilos dolog — mondja a király — hogy keresztény ember zsidókkal üzletbe keveredjék, még is vannak a város lakói közt, a kik zsidóknak örök-birtokokat: házakat, szőlőket, szántóföldeket, legelőket stb. vetettek zálogba, s bár a zsidók e zálogos birtokokból hasznot huznak, ezenkívül még uzsorát (kamatot) is szednek, minek következtében a birtokok olykor évek mulva sem válthatók ki, máskor pedig az igazi birtokosoktól örökre elidegenítettnek; az elzálogosítók lelkének veszedelmére, az örökösök végromlására s az egész kereszténység nyilvánvaló megbotránkozására. A király tehát, szíven viselvén alattvalói érdekeit, s nem türhetvén meg ily botrányokat és megkürosításokat, meghagyja a város előljáróságának, hirdesse ki a városban, hogy jövőben ki fog kutatattani, kik azok, a kik ilyféle örök-birtokokat, a melyeknek igazság szerint a törvényes örökösre kellene szállaniok, zsidóknak zálogba vetnek, hogy méltó büntetésüket elvegyék; azok a zsidók pedig, a kik ily jószágokra kölcsönt adnak, mind a kölcsönt, mind a zálogos birtokot el fogják veszíteni. Mire nézve a király a város előljáróságát egyidejűleg felhatalmazza.

III. Mátyás király 1488-ban december 10-én Bécsből Czobor Imre pozsonyi vár- és megye-ispán (comes castri et comitatus Poseniensis) ellenjegyzésével a következő rendeletet bocsátotta ki.

Hiveitől értesült, hogy Nagyszombat városa és tartománya (pertinentie) nagyon megpusztult, különösen mivel sok lakosa, a zsidóktól felvett kölcsönök illetve a kölcsönök uzsorájának (kamatjainak) felhalmozódása miatt innen megszökni és más helyre költözködni volt kénytelen. A király e pusztulást alkalmas intézkedéssel jóténni és megakadályozni kívánván, Nagyszombat városa mindama polgárainak és lakóinak, a kik az utóbbi időben ez uzsora-tartozások miatt e városból vagy tartományából akár külföldre, akár pedig bent az országban más helyre menekültek és e városban lakó zsidóknak tartoznak s most a városba avagy ennek tartományába visszatérni szándékoznak, kegyesen megengedi, hogy ha e zsidóknak a tőke-összeget, melyet készpénzben vettek fel, visszatértükkor megfizetik, a felhalmozódott uzsora-kamatok megfizetése alól teljesen mentesek legyenek. Egyszersmind meghagyja nevezett Czobor Imre pozsonyi ispánnak, a ki egyszersmind Nagyszombat kir. városnak is kapitánya, valamint e város birájának és esküdtjeinek is, hogy az uzsora-kamatok fejében az ottani zsidók netaláni kérésére a város és tartománya lakóit sem személyükben, sem vagyonukban háborgatni ne merészeljék.

C—r.

Az 1780. évi urbéri tabellák összegezéséhez. A „Magy. Gazd. tört. Szemle“ 1895. évi folyamában a 242. lapon közöltük a Magyarország jobbágyainak kezén levő szántóföldek kimutatását az 1780. évi urbéri